

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Andreas Åman
Antikvarie
010-2244509

Meddelande
2021-12-04

Diarienummer
431-25400-2021

Sida
1(1)

Mariestads kommun
c/o Adam Johansson
adam.johansson@mariestad.se

Resultat från arkeologisk utredning inom del av fastigheterna Marieholm 1:10 och 1:13 i Mariestads kommun

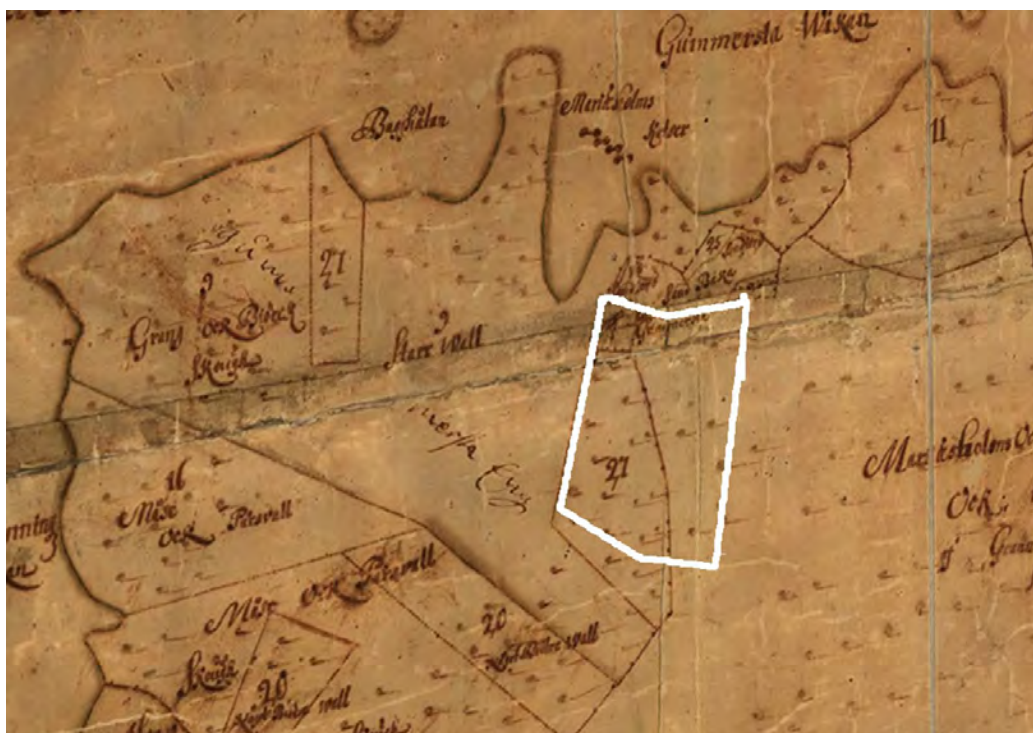
Länsstyrelsen beslutade den 19 augusti 2021 om arkeologisk utredning inför detaljplan för bostäder inom rubricerade fastigheter. Västergötlands museum har utfört utredningen och meddelat de preliminära resultaten till Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har ur fornlämningshänseende inga synpunkter på att den berörda marken används för avsett ändamål.

Utredningen visar nämligen att det inte förekommer några tidigare okända fornlämningar inom planområdet.

Andreas Åman

Arkeologisk utredning för område vid Gummerstad, Mariestad

Arkeologisk utredning inom Marieholm 1:10 & 1:13, Mariestads kommun, Västergötland

Anders Berglund

Västergötlands museum

Rapport 2021:22

Västergötlands
museum

Författare/rapportansvarig: A Berglund

Omslagsbild: Arealavmättningskarta från 1686 med mycket grovt placerat läge för utredningsområdet. Kartan i sig är inte särskilt bra och är relativt oläslig i beskrivningen p g a skador. Den är dessutom svår att anpassa till den geometri som vi uppfattar som korrekt i vår tid. Det framgår ändå av kartan att utredningsområdet ligger söder om Gummerstad. Det utredda området har markerats med en vit ram.

Västergötlands museum

Box 253 532 23 Skara

Tel 0511-260 00 – www.vastergotlandsmuseum.se

Kartmaterial: LMV Geodatasamverkan

Innehåll:

Sammanfattning

Inledning	1
Målsättning och måluppfyllelse.....	2
Metod.....	2
Topografi och fornlämningsmiljö.....	3
Resultat	4

- Tekniska och administrativa uppgifter
- Kartbilagor

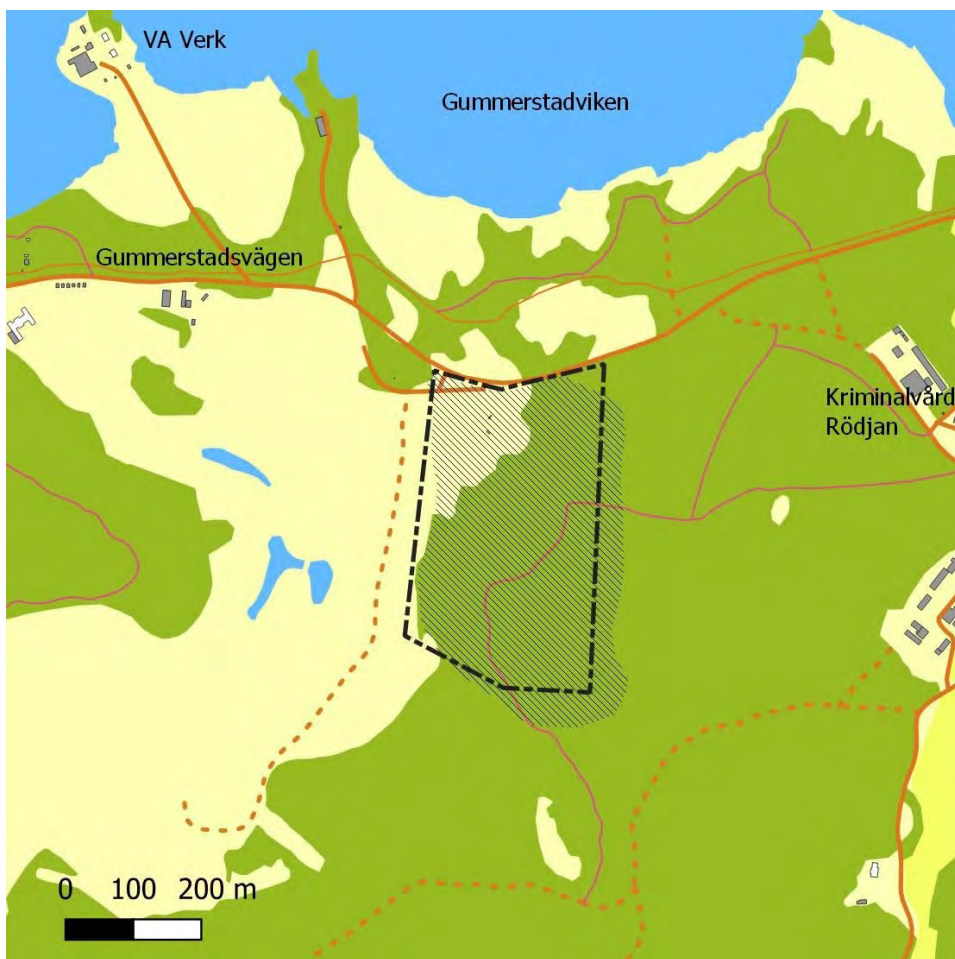

Sammanfattning:

- En arkeologisk utredning har gjorts inom del av fastigheten Marieholm 1: 10 och 1: 13 i Mariestads kommun, Västergötland.
- Utredningen har genomförts i enlighet med undersökningsplan för området och enligt den avgränsning som framgår av länsstyrelsens beslut 431-25400-2021.
- I området hittades inga fornlämningar eller sådana spår som ger anledning att förmoda att det finns fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar inom området.
- Resultatet innebär såvitt det gäller fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar inga effekter för fortsatt planering.

I NLEDNING

Västergötlands museum har utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Marieholm 1:10 samt 1:13 i Mariestads kommun, Utredningen har beslutats av Länsstyrelsen Västra Götaland (431-25400-2021). Bakgrunden är att Mariestads kommun påbörjat detaljplanearbete för att möjliggöra för nya bostäder. Denna rapport, som snarast är ett utbyggt PM sammanställdes efter avslutning av fältarbetet och redovisar resultat i mycket kortfattad form. En mer omfattande rapport kommer mot bakgrund av resultatet *inte* att utarbetas.

Figur 1. Utredningsområdet (avgränsas med streck) ligger söder om Gummerstadsviken och bredvid golfbanan. Den inventerade delen är snedrastrerad.

Målsättning och måluppfyllelse

Målet med utredningen var att ta reda på om okänd fornlämning berörs av planeringen samt att avgränsa de lämningar som eventuellt skulle kunna ha hittats vid utredningen. Utredningens målsättning var i första hand deskriptivt, där resultatet skall användas som planeringsunderlag. Utredningens yttersta mål, som nu uppfyllts, kan sägas ha varit att göra alla fornlämningar kända i utredningsområdet såvitt det varit möjligt att bedöma med enbart inventering och begränsad utredningsgrävning som insamlingsmetod. Bedömningen är dock inte en ogrundad mening utan baseras på noggrann observation av områdets karaktär i fält.

Figur 2. Bortsett från det jättestora stenblocket en relativt representativ bild av större delen av utredningsområdet i skogsmarken: skog, delvis utglesad och skött, men rik på steniga bergryggar och våta dälpor.

Metod

Utredningen genomfördes i fält som inventering upprepade tillfällen. Konkret har den inneburit ett slags långsam vandring under observation i hela området, men med prioritering på mer noggrann avsökning av de höjder som där finns. Inventeringen gjordes med stöd av GPS där utredningsområdet definierats samt georefererade äldre kartgenerationer med ut i fält. Inventeringen innebar ett bra tillfälle att värdera områdets potential för t ex bedömningar om det skulle behöva prov- eller utredningsgrävas. Inga sådana insatser sågs som relevanta eller meningsfulla någonstans inom utredningsområdet med undantag av mer grävbara och grävvärda avsnitt på en lägre platå. Schaktens läge framgår av bilagd karta.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området består av ett mycket litet inslag delvis öppen mark mot Mariestads golfbana som modellerats på ett äldre landskapsskikt väster om utredningsområdet. I den här icke fullt så skogbevuxna delen av utredningsområdet finns rikligt med sten- och jord/trädrotstippar som kan antas ha lagts upp i samband med golfbanebygget. Området genomskärs av en vattenledning från Mariestads vattenverk en kort bit mot nordväst. Del av det här området sägs också ha varit tippningsplats för delar av kommunens verksamheter. I de här öppna markerna finns stenryggar/berg-i-dagen med hållmark i markytan samt rena våtmarker på lerbotten. Den andra, större delen av utredningsområdet innehåller skog, men har samma karaktär av bergryggar med vitmossa med insprängda våtmarker mellan sig. Detta är *inte* ett område som har bra förutsättningar för att finna fornlämningar.

Figur 3. Mer öppet område i kanten mot golfbanan – den här delen var i senare historisk tid uppodlad (sent 1800-tal) men är idag mycket tuvig och kan karaktäriseras som våtmark med tunt matjordslager ovan lerbotten (här fastnade fögrävmasknen). Närmast i bild synbar vall av sten som tippats, delvis tillsammans med trädrötter – en rest av anläggandet av golfbanan?

Närmaste kända fornlämning är en fångstgrop, Leksberg RAÄ 60 (eller L1962:9281). Den ligger gott och väl 500 m väster om utredningsområdet och kan inte ses som relevant annat än som indikativ lämning eller ge ett slags tips om vad man kan söka i området. En bit längre bort mot sydväst ligger enligt uppgifter en torplämning som i konceptbladet till ekonomisk karta från 1877-1882 omtalas som Gummerstads torp. I dess beskrivning står ”Enligt kartor 1669 och 1720 är en gård med namnet Gummerstad markerad drygt 1 km NNÖ härom nära Gummerstaviken, varvid dessa lämningar bör vara efter torpet Fågelåsen.” De här kartorna har inte gått att

få fram inom ramarna för utredningen i lantmäteriets:s digitala arkiv. En arealavmätning av Marieholm från 1686 redovisar grovt sett Gummerstad gård vid den plats där kartan från det sena 1800-talet visar torpet Fyråsen. I den drygt 80 år yngre ekonomiska kartan från 1960 namges platsen åter som Gummerstad. Det kan vara av visst intresse att se historiskt-skriftliga spår av en äldre bebyggelseenhet som varit Gummerstad i närhet av utredningsområdet, men det saknar relevans för utredningens mål, då det inte återfunnits några registrerbara spår att hänga upp de skriftliga uppgifterna på.

Figur 4. Ytterligare ett fotoexempel på skogsmarken, med inslag av rotvältor.

RESULTAT

Vid inventering uppsöktes en del ytor upprepade gånger. Vid inventeringen bedömdes också behovet av att handgräva provgropar. Det sågs som fullständigt meningslöst mot bakgrund av områdets karaktär. Resultatet från denna inventering visar att det i området inte finns några fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar. Eftersom utredningsgrävning rent tekniskt-praktiskt kunde genomföras i delar av den del som låg mot golfbanan i väster beslöts att prova sökschaktgrävning på och i anslutning till en lägre höjdplatå. I de delar som var våt- och lermarker blev förutsättningarna för grävning begränsade. Mot bakgrund av vad som iaktogs i det schakt som grävdes och där grävmaskinen körde fast och fick bärgas gjordes bedömningen att de låglänta partierna var uteslutna att

utredningsgräva. Även om de här markerna i kartbladet till ekonomisk karta från sent 1800-tal beskrivs som åkermark är de idag grovt tuvig våtmark på lerbotten. Här har inte funnits några acceptabla förutsättningar för bosättningar eller gravar. Att marken under ett förmodat 1800-tals odlingsmaxima kan ha använts som åkermark innebär inte att den varit lämplig för bebyggelse eller ens som brukningsjord i äldre tid. Kartan över Marieholm från 1686 noterar området i omgivningen som ängsmark.

Figur 5. Grävning av schakt strax bakom jordupplag till golfbanan (klubbhus kan anas i bild strax ovan arkeologens huvud).

De sökschakt som grävdes på tillgängliga höjder resulterade i fynd av tippat material och bebyggelserester från yngre tid (tegel, litet inslag av asfalt, sten, tippad jord m m). Det ter sig som ganska omrörd mark som använts för tippning. Här kan uteslutas lämningar från t ex Gummerstads gårdsläge (gården synes ha legat strax norr om befintlig väg; se rapportens omslag).

Resultatet innebär såvitt det gäller fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar inga effekter för fortsatt planering.

A Berglund
1:e antikvarie
Västergötlands Museum

Bilagor:

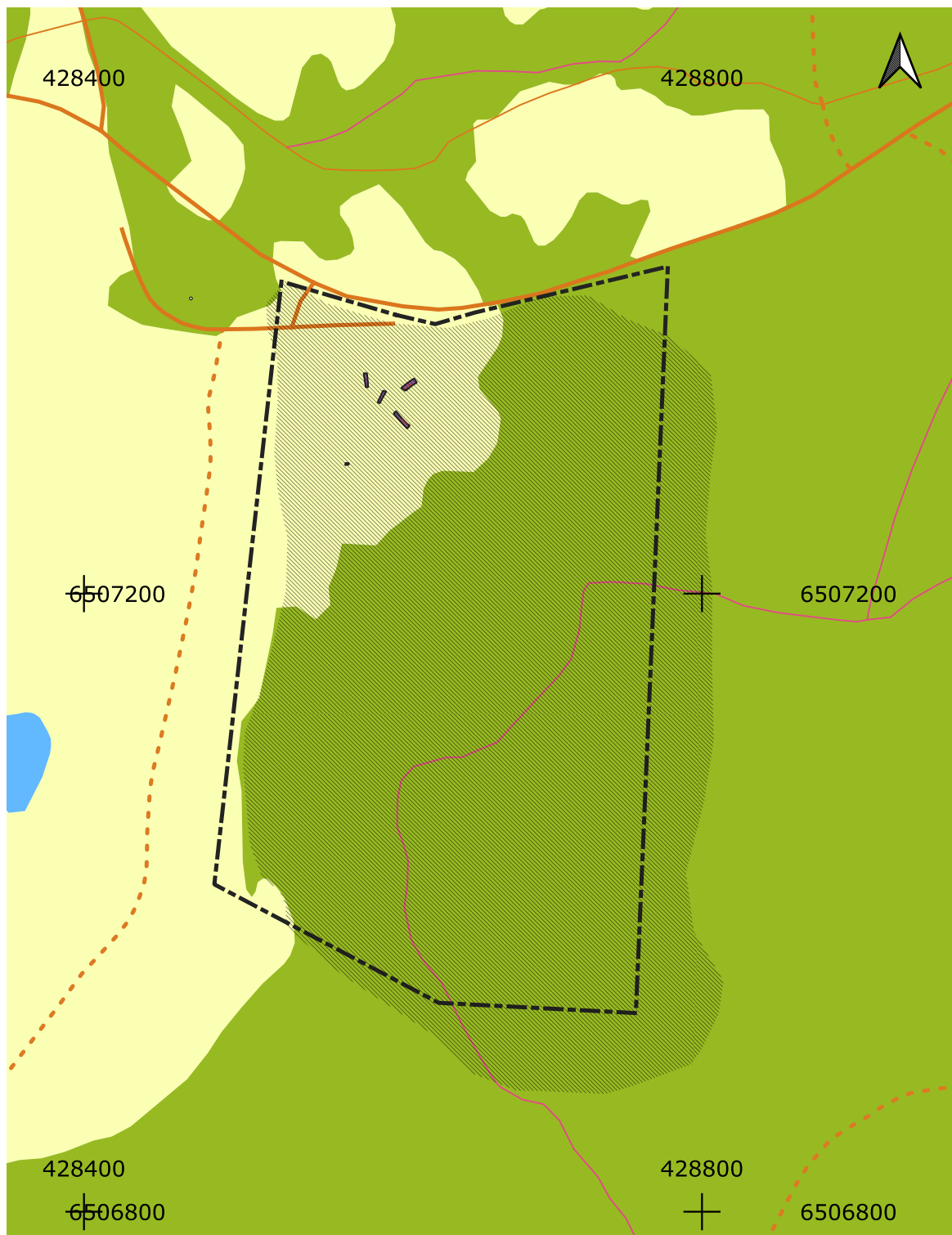
- Tekniska & administrativa uppgifter.
- Kartor, 2 st

Källor, Lantmäteriverket, akter (Lantmäteriets kart/arkivtjänst)

- Konceptblad till ekonomisk karta (ca 1887-1882), bladet Leksberg J112
- Ekonomisk karta 1960: bladet 9D2g Marieholm
- 16-LEE-1 Geometrisk avmätning av Marieholm 1686 (delv oläslig beskrivning)

Tekniska och administrativa uppgifter

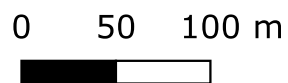
Länsstyrelsen, beslut diarienummer:	431-25400-2021
Västergötlands museum, dnr:	3.5.1 – 2021 - 19
Västergötlands museum, proj ID:	21 035
Landskap:	Vg
Län:	V Götaland
Kommun:	Mariestad
Socken:	Leksberg
Fastighet:	Marieholm 1:10 och 1:13
Ekonomiskt kartblad:	9D 2g Marieholm
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM i redovisning
Koordinat (mittpunkt):	-
Fornlämning nr:	- (ingen FI)
Datering:	
Art av undersökning:	Arkeologisk utredning
Arbetet föranlett av:	Planarbete
Uppdragsgivare:	Mariestads kommun
Ansvarig institution:	Västergötlands museum
Projektansvarig:	A Berglund VGM
Tidpunkt fört arbetet:	28.10 & 3.11 2021
Personal:	A Berglund, C Henriksson VGM
Fälttid:	28 tim
Arkivmaterial:	Västergötlands museum ATA
Fynd:	- (inga fynd)

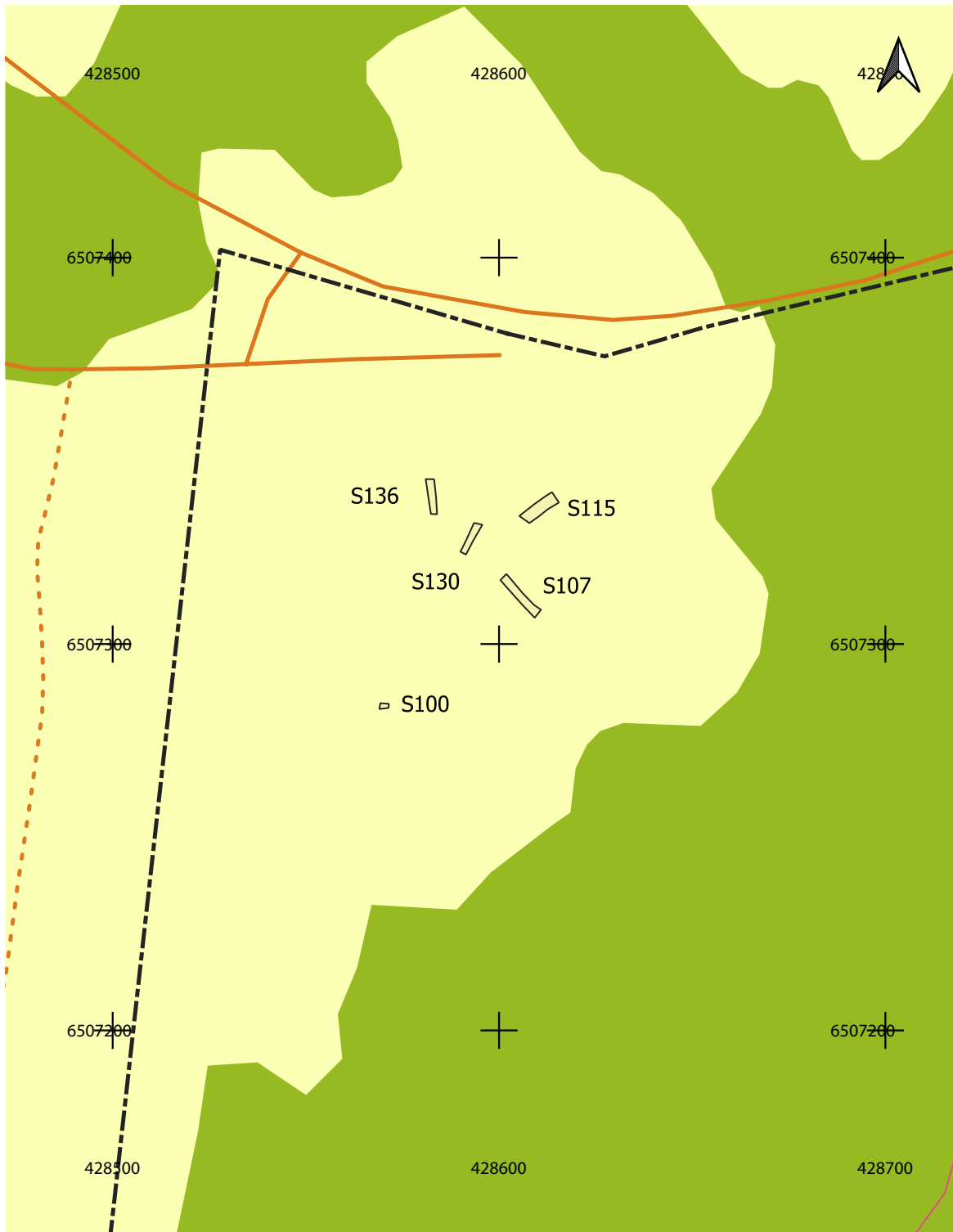

Skala 1: 4000 vid utskrift i A4 100%
 Koordinatsystem Sweref 99 TM
 Karta: uttagen ur GIS-programvara QGIS som rasterbild
 Kartunderlag: Lantmäteriet, Geodatasamverkan
 Inmätningar arkeologi: Väs tergotlands museum/AnBe

**Arkeologisk utredning
 inom Marieholm 1:10
 Okt - Nov 2021**

**Översigtskarta över
 utredningsområde (streckad
 linje) samt inventerat område
 (snedrastrerat) och grävda
 sökschakt**

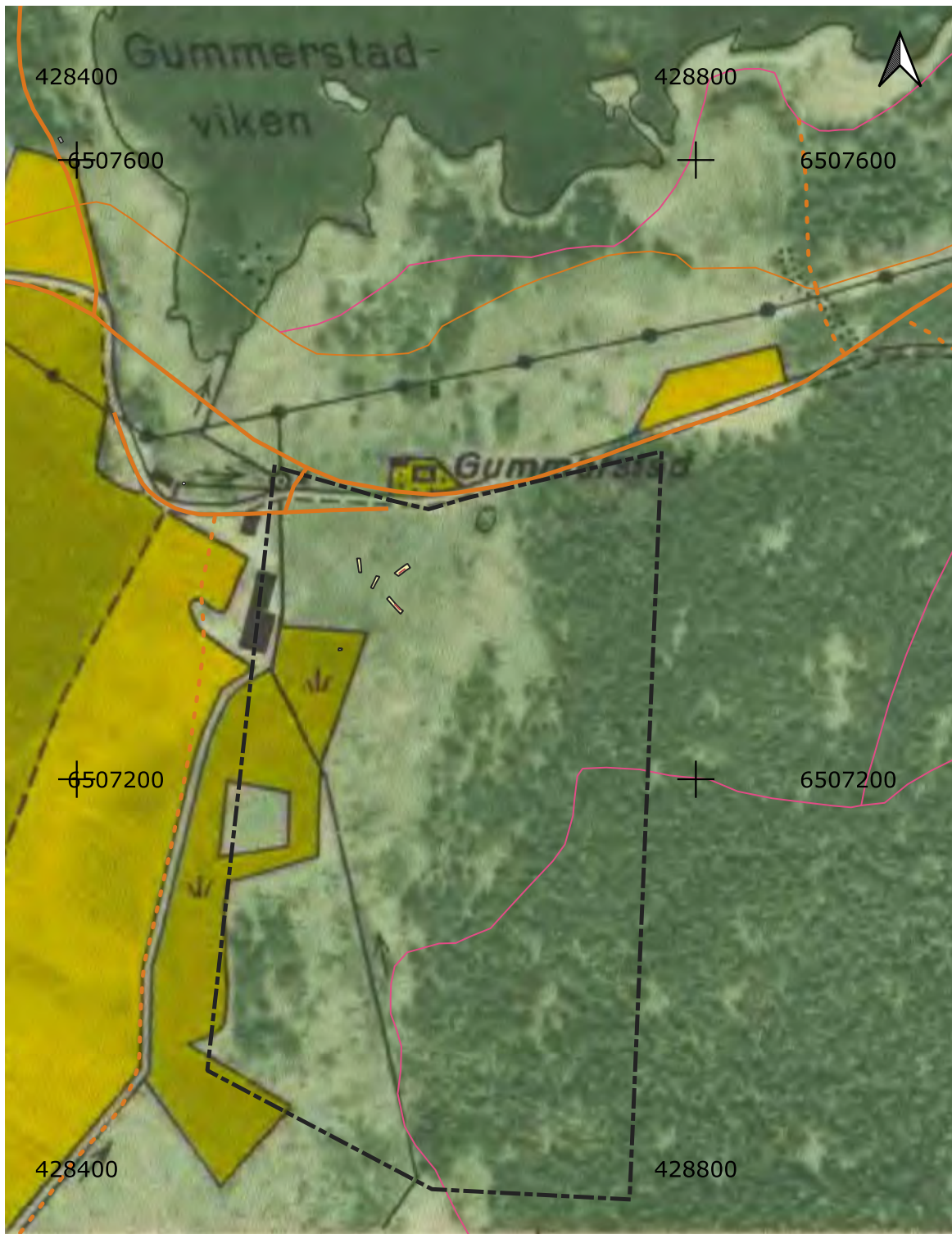
Skala 1: 400 vid utskrift i A4 100%
 Koordinatsystem Sweref 99 TM
 Karta: uttagen ur GIS-programvara QGIS som rasterbild
 Kartunderlag: Lantmäteriet, Geodatasamverkan
 Inmätningar arkeologi: Väs tergotlands museum/AnBe

Arkeologisk utredning
 inom Marieholm 1:10
 Okt - Nov 2021

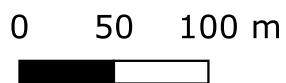
0 10 20 m

Översiktskarta med
 utredningsområde (streckad linje) med det avsnitt där
 några sökschakt kunde grävas.
 De var utan resultat. För läge i området, passa in
 kartvyn i kartbilaga 1.

Skala 1: 4000 vid utskrift i A4 100%
 Koordinatsystem Sweref 99 TM
 Karta: uttagen ur GIS-programvara QGIS som rasterbild
 Kartunderlag: Lantmäteriet, Geodatasamverkan
 Inmätningar arkeologi: Väs tergotlands museum/AnBe

**Arkeologisk utredning
 inom Marieholm 1:10
 Okt - Nov 2021**

**Översiktskarta med
 utredningsområde (streckad
 linje) samt utsnitt ur ekonomisk
 karta från ca 1960**